

U INTERESU OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I ZAŠTITE DOMAĆE PROIZVODNJE

Darinko BAGO, dipl. ing

Končar - Elektroindustrija d.d., Zagreb
predsjednik Uprave

U velikoj dvorani Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva u Zagrebu je 24. veljače 2009. godine održano predavljanje konačnih rezultata projekta 'Usklađivanje zakonodavstva iz područja obnovljivih izvora energije i označavanje energetske učinkovitosti' (RELEEL). Na tom je skupu u nekoliko navrata direktor Končar - Elektroindustrije d.d., Darinko BAGO, dipl. ing. postavio nekoliko vrlo provokativnih pitanja predavačima, odnosno predstavnicima tima koji su radili na projektu. To je bio glavni razlog zašto smo se odlučili na razgovor s direktorom jedne od najvećih i najznačajnijih hrvatskih tvrtki, čemu se pridružio i član Uprave Končara, Davor MLADINA, dipl. ing. Pri tome su nam pojasnili koje su sve to bile zamjerke na spomenuti projekt i s kojim se sve problemima Končar susreće, ali i u kojem bi se pravcu trebala razvijati državna politika kada je riječ o obnovljivim izvorima energije.

Poštovani gosp. Bago koje su bile Vaše glavne primjedbe na predavljeni projekt RELEEL?

Sam projekt je rađen na doslovno neobičan način. Njegov naziv govori o energetske učinkovitosti i označavanju trošila pa iz toga slijedi da je i to njegova tema. Dakle, to se odnosi na bijelu tehniku, tj. na klasu A, B, C, D itd. Na takav je način projekt prezentiran hrvatskoj javnosti koja ga tako shvaća i uopće ga ne svrstava u kategoriju koju obrađuje. Ono što je neobično je to da se projekt ne odvija po standardima koji su zahtijevani od Europske unije. Osnovna pravila EU-a su jasna. Ako se određena direktiva započinje primjenjivati u nekoj zemlji, a ima utjecaj na gospodarstvo te zemlje, onda to znači potencijalno zatvaranje ili otvaranje radnih mjesta u toj zemlji i

Davor MLADINA, dipl. ing

Končar - Elektroindustrija d.d., Zagreb
član Uprave

tada se u svakom slučaju taj aspekt mora detaljno obraditi. No, mene interesira, a upravo sam na skupu postavio to pitanje, zašto se ne drže standarda EU-a? Interesira me također kako se taj projekt treba primjenjivati u Hrvatskoj i koje će posljedice imati?

Jedno od osnovnih pravila EU-a je da se pozitivna praksa EU-a primjenjuje i u drugim zemljama. Zašto se pozitivna praksa zemalja koje su je primjenjivale za razvoj obnovljivih izvora energije ne navodi u projektu? Imamo Finsku koja je godinama kao država subvencionirala i potencirala razvoj obnovljivih izvora, a pogotovo energije vjetra. Prije skoro pet godina španjolski premijer je ponosno izjavio kako je u jednoj godini Španjolska dala preko 3 milijarde eura poticaja svima koji su krenuli u razvijanje industrije obnovljivih izvora.

Hrvatska se opredijelila za model parafiskalnih nameta koji je u projektu naveden u samo jednoj rečenici. Nije nam jasno zašto je taj model neprihvatljiv? Objašnjenja nema, a to bi za nas trebala biti apsolutna istina!

Kakvo je stanje u vezi s ulaganjima u obnovljive izvore u Hrvatskoj?

Ako pogledate stvarno stanje i kako stvari stoje, dobit ćete jasniju sliku. Vidjet ćete da su vjetroelektrane građene kapitalom iz EU-a, a koji je subvencioniran. No, subvencioniran je ne da pomogne onome tko je investitor, nego zato jer je uvjetovan time da je oprema iz EU-a. Primjerice, za Vjetroelektranu Vrataruša odjednom su po skraćenom postupku dobivene sve potrebne dozvole. Nemamo ništa protiv toga i, dapače, drago nam je da se to gradi jer očekujemo da netko mora probiti led. No, nije u redu da se nakon toga proziva nas i govori nam se da domaća industrija i investitori u Hrvatskoj imaju prednost. Spomenuti primjer nije domaća industrija!

Na spomenutom ste skupu više puta postavili pitanja. Zanimalo Vas je što će biti s projektom ako se ocijeni negativno.

Nisam dobio odgovor na pitanje što je s daljnjim angažmanom kompanija i konzultanata koji su radili na projektu ako se on ocijeni negativno ili ne odražava stvarno stanje zemlje i hoće li zbog negativne ocjene projekta ti ljudi imati posljedice? Ono što zabrinjava je to da se cijela priča na neki način pokušala 'umiti'.

Ipak, razgovaramo o situaciji u kojoj se Končar nalazi. Obnovljivi izvori, a posebice vjetroagregati su proizvod za koji Hrvatska sve proizvodi samostalno, osim lopatica. Vjetroagregati su jedan od rijetkih proizvoda koje hrvatsko gospodarstvo može samostalno proizvesti: trafostanicu, stup, pretvarač, generator, motore, gondolu, dizalo itd. Postavljam pitanje koji je onda razlog da mi to ne potičemo?

Što je sa subvencijama? Njemačka, Francuska i mnoge druge zemlje subvencioniraju. Amerika je 'injektirala' 780 milijardi dolara u gospodarstvo. Kako nazvati činjenicu da je kamata u Velikoj Britaniji pala na 0,5%. To je subvencija na kapital, a kod nas se kaže da je zaštitna kamata 6,1%. Kako onda mislimo izvoziti?

Nisam za protekcionizam jer mislim da to dugoročno nema koristi i može biti štetno za svakoga tko radi. U Končaru je situacija takva da i više od 50% onoga što

'Danas je za svaku zemlju, barem tako deklarira EU, najvažnije radno mjesto. Vjetroagregati znače stotine tisuća radnih mjesta u Hrvatskoj! To je proizvod s kojim smo konkurentni u svijetu. Dakle, morali bi dobiti, i to ne samo Končar, nego cijela hrvatska industrija, svu podršku financijskog sektora, države i investitora da možemo realizirati projekte i u Hrvatskoj, ali i inozemstvu.'

proizvodimo plasiramo na svjetska tržišta. Prema tome, bilo bi smiješno da sam za protekcionizam. To bi značilo da sam protiv 50% naše proizvodnje.

Smatrate li da obnovljivi izvori znače nova radna mjesta?

Danas je za svaku zemlju, barem tako deklarira EU, najvažnije radno mjesto. Vjetroagregati znače stotine tisuća radnih mjesta u Hrvatskoj! To je proizvod s kojim smo konkurentni u svijetu. Dakle, morali bi dobiti, i to ne samo Končar, nego cijela hrvatska industrija, svu podršku financijskog sektora, države i investitora da možemo realizirati projekte i u Hrvatskoj, ali i inozemstvu. Zašto bi to tako trebalo biti? Ako nemamo podršku financijskog sektora, nemamo nikakvih mogućnosti izgraditi nijedan

projekt. Apsolutno je smiješno da, ako nemamo podršku investitora i ako naši ljudi koji imaju rješenja nemaju nikakve koristi angažirati nas, mogu angažirati bilo koga. Možda taj drugi može osigurati bolje beneficije i poticaje za koje mi ne znamo pa su u povoljnijoj situaciji od nas. No, ako država nije svjesna da su to nova radna mjesta, onda opet nemamo budućnosti. Dakle, financijski sektor, država i investitori moraju toga biti svjesni i svaki od njih mora dati svoj doprinos.

Na skupu je prikazan kratak film pod naslovom 'Kako biti obnovljivi proizvođač u Hrvatskoj'. Što mislite o filmu?

U filmu se u nekoliko navrata zumira vjetroagregat stranog proizvođača. Smatram da ne bi trebalo nijednog proizvođača posebno isticati, no ako se to već radi, bilo bi logično da se ističe domaći proizvođač. Razgovaramo o našoj budućnosti, o 1000 radnih mjesta u Hrvatskoj, o 1000 radnih mjesta za proizvod koji je ne samo za hrvatske, već i za svjetske okvire atraktivan.

Napravili smo rješenje koje je u svjetskom tehnološkom vrhu. Ono je sada od 1 MW, no ako smo u stanju napraviti od 1 MW, vjerujte da možemo napraviti i od 2,5 MW. Naravno, nije samo riječ o snazi, moramo u obzir uzeti i pitanje karakteristike vjetrova i sl, a mi smo to sve u stanju napraviti!

Situacija koju sada imamo u Hrvatskoj je takva da se sva oprema za vjetroelektrane uvozi, sve do armature. Ne znam jeste li to znali? Čak i armatura se uvozi i ostaje, dakle, isključivo rad. Zadnji vijak, armatura, kabel, stup - sve se uvozi i direktno se dovozi na lice mjesta gdje se montira.

Gosp. Mladina, kakva su Vaša saznanja o iskustvima drugih zemalja kada se govori o razvoju primjene obnovljivih izvora?

Zemlje kao što su Njemačka, Finska, Danska i Španjolska su devedesetih godina značajnim sredstvima pomagale razvoj obnovljivih izvora. Time nisu pomagale samo razvoj sektora u smislu električne energije iz obnovljivih izvora i prateće industrije, već su se direktno poticali instituti, razvojni centri, projektni timovi i sl. Španjolska tih godina nije imala nijednu ozbiljnu proizvodnju električne opreme, no ona se razvijala. Tamo sada ima nekoliko vodećih proizvođača opreme, prvenstveno vjetroagregata. Principe tih zemalja smo proučili i poznata su nam njihova iskustva.

Danas svi govore protiv protekcionizma, no svi se ponašaju suprotno. Postoji niz vidljivih i nevidljivih barijera koje svaka zemlja postavlja kako bi zaštitila svoje gospodarstvo, pogotovo u uvjetima krize. Proučavali smo programe američkog Senata gdje prva od osam mjera oporavka glasi: 'Clean, Efficient and American Energy'. Znači čista energija

iz obnovljivih izvora, efikasna energija i energija iz američkih resursa proizvedena iz američke opreme. Pronašli smo vrlo zanimljiv podatak na internetu. Riječ je o jednoj američkoj državi koja daje dodatne poticaje u iznosu od 0,25 USD/W, što znači 250 000 USD/MW ako ste napravili projekt ili ste ugradili uglavnom opremu koja su proizvele i montirale tvrtki iz te države. Dakle, ta država uvodi dodatne mjere koje potiču proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora opremom koja je u njoj proizvedena. Američki Senat je samo za mjere za poticanje obnovljivih izvora namijenio 54 milijarde dolara. Važno je napomenuti kako smatraju da će time otvoriti do 500 000 radnih mjesta! To je, po meni, ozbiljan pristup sektoru. Oni se ne boje javno prezentirati da su sredstva usmjerili domaćoj industriji jer se čitav projekt zove 'Obnova američkog gospodarstva'. Potpuno je jasno da sredstva neće usmjeravati prema, npr. Maleziji ili nekoj drugoj zemlji.

Gosp. Bago, kako gledate na mjere za poticanje obnovljivih izvora koje se provode u SAD-u?

Spomenuta se američka savezna država odlučila na takve poticaje iz jednostavnog razloga zato što oni predstavljaju radna mjesta. Iako je američki predsjednik Barack OBAMA bio protiv poticaja, Amerikanci su na kraju zaštitili svoje interese tako što su unijeli dodatak koji govori da je tu riječ o 'američkoj električnoj energiji ako to ne narušava tržišnu utakmicu'. Možemo i mi takvu formulaciju unijeti u naše zakone. Kako ne možemo provesti akciju 'Kupujmo hrvatsko!', zašto ne bi krenuli s akcijom 'Kupujmo hrvatsko ako to ne narušava tržišnu utakmicu?'

Na koje ste probleme nailazili kada ste započeli projekte razvoja vjetroelektrana?

Mi smo proizvođač opreme. Nije nam cilj da mjerimo karakteristike vjetra i gradimo vjetroelektrane. No, kada smo prije 4 - 5 godina pokrenuli projekt razvoja vjetroelektrane konstatirali smo da nema interesa i da nitko s nama uopće ne želi razgovarati o jednom takvom projektu. Bili smo svjesni snage našeg projekta i znanja te smo sami počeli vršiti mjerenja polja. Jasno je da nismo mogli od prve pogoditi polje pa smo imali nekoliko polja na kojima smo mjerili. Na jednom od njih je danas

instaliran jedan prototipni agregat. Taj smo prototip razvili sami, odnosno iz vlastitih sredstava, bez pomoći, subvencija i sl. U startu nam je pomoglo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa kroz pomoć u razvoju vjetroagregata, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva te Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Postoji li u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva volja za davanjem subvencija domaćim proizvođačima?

Sama činjenica da postoji odrednica kojom se kaže da se otkupna cijena električne energije povećava, ako je udio domaće komponente u projektu veći od 60%, pokazuje njihovu intenciju i stav prema tim pitanjima. To se sada želi promijeniti od strane nekih iz EU-a i upravo je to izazvalo moju reakciju na skupu. Ta je odredba donesena prije nekoliko godina i tada je to rađeno u dogovoru s EU-om. Po propisima EU-a može se na određeno vrijeme tražiti izuzeće od primjene nekih mjera. Takav slučaj je bio u Grčkoj, kada su isposlovali produljenje roka trajanja za trajekte, najprije na sedam, a potom na deset godina. Ako ćemo tako gledati i u našem primjeru, to se i ovdje može dogoditi: ukoliko je mjera u suprotnosti s direktivama EU-a, u što ja iskreno sumnjam, prolongirajmo spomenutu mjeru na 10 godina i subvencionirajmo kamate.

Gosp. Mladina, kakvo je Vaše mišljenje o tom problemu?

Prije dvije godine tarifni sustav su u okviru podzakonskih akata definirali MINGORP i institucije kao što su Hrvatska energetska regulatorna agencija i nije mi jasno što se to bitno promijenilo u okruženju

'Razgovaramo o našoj budućnosti, o 1000 radnih mjesta u Hrvatskoj, o 1000 radnih mjesta za proizvod koji je ne samo za hrvatske, već i za svjetske okvire atraktivan.'

'Obnovljivi izvori, posebice vjetroagregati su proizvod u kojem Hrvatska sve proizvodi samostalno, osim lopatica. Vjetroagregati su jedan od rijetkih proizvoda koje hrvatsko gospodarstvo može samostalno proizvesti: trafostanicu, stup, pretvarač, generator, motore, gondolu, dizalo itd. Postavljam pitanje koji je onda razlog da mi to ne potičemo?'

da bi sada ta ista stavka koja je tada prošla neke filtre sada bila upitna? Zašto bi nešto što nam je prije dvije godine bio prihvatljivo sada bilo upitno? Nijedan dokument nije prošao bez suglasnosti konzultanata iz EU-a. S obzirom da je financijska kriza izazvala recesiju u mnogim zemljama, sve protekcionističke mjere, prvenstveno one 'nevidljive' i 'tajne' sada su još jače izražene. To je jedna normalna mjera prilagodbe koja je bez problema mogla proći i koja je potpuno u skladu s direktivama EU-a. Zašto je to nekome sada smetalo, kada do sada nije nikome? Znamo kako se puni Fond za zaštitu okoliša i

energetsku učinkovitost. Puni se novcem hrvatskih građana, potrošača električne energije koji su zainteresirani za ista ta radna mjesta. Je li to novac EU-a? Ako je, možemo drugačije razgovarati, ali to je novac hrvatskih građana. To je parafiskalna mjera koja kaže da Hrvatska želi razvijati proizvodnju opreme za obnovljive izvore. Hrvatska to želi jer su oni vrlo rentabilni: otvaraju nova radna mjesta, ekološki su čisti i sl. I sada, kada ostvarujemo te uvjete, onda nam se to ukida. Zašto? Mogli bi reći da nas je ta mjera zavela. Krenuli smo u projekt i trošenje vlastitog novca pod određenim uvjetima nadajući se da će nas stimulacija na cijenu, što bitno utječe na efikasnost i izvodljivost studije, staviti u dobru poziciju. To se mijenja nakon dvije godine u kojima potrošimo 10 milijuna eura i više nemamo nikakve prednosti. Tko je odgovoran za to? Nismo krenuli u pregovore s EU-om prije tri mjeseca! Mi se s EU-om usuglašavamo niz godina. No, kako predlažu konzultanti projekta RELEEL, ta bi direktiva umjesto da otvori nova radna mjesta, trebala zatvoriti postojeća i još u vjetar baciti 10 mil. eura razvoja! ■

Ipak zatraženo mišljenje domaćih stručnjaka Končar je na predstavljanju projekta RELEEL od predstavnika MINGORP-a zamoljen da pisanim putem dostavi svoje primjedbe na projekt što je Končar i učinio.

The screenshot shows the website 'ENERGETIKA-NET' with a navigation bar including 'NASLOVNA', 'ENERGETIKA', 'PLIN', 'KLIMATIZACIJA, GRUJANJE, VENTILACIJA', 'OBNOVLJIVI IZVORI', and 'EKOLOGIJA'. The main content area features a news article titled 'Dobri rezultati Končara' dated 31.03.2009. The article reports that the Končar group achieved positive financial results in 2008, with consolidated revenue of 3,194 million kuna and a net profit of 101.8 million kuna. It also mentions the company's expansion into renewable energy, specifically wind power, with a new 1 MW wind turbine project in Split.